

Yks, kaks toimimaan! -materiaalin Vaikuttaminen -teeman tehtäväpaketit

Tämä on Kehittämiskeskus Opinkirjon tuottaman *Yks, kaks toimimaan!* -materiaalin PDF-kirjaston tiedosto.

Linkki sähköiseen materiaaliin ja kaikki tukiaineistot osoitteessa www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

Vaikuttaminen

Tässä materiaalissa vaikuttaminen nähdään yhteiskunnallisen osallisuuden edellytyksenä. Harjoittelulla oppilaalle syntyy rohkeutta osallistua oman luokan ja koulun toimintaan ja halua kantaa vastuuta itsestä ja muista. Samalla oppilaalle syntyy ymmärrystä itsestään toimijana ja miksi kannattaa olla mukana toimimassa. Into vaikuttamiseen kasvaa parhaiten tutustumalla ja kokeilemalla.

Vaikuttamista tarkastellaan oppilaan lähiyhteisöissä: kotona, koulussa, kaveripiirissä, harrastuksissa ja kunnassa. Tehtävien avulla harjoitellaan aktiivisen kansalaisen taitoja: millaisia toimijoita oppilaat ovat eri yhteisöissä, millainen asema heillä on ja miten he voivat siellä osallistua ja kehittää itseään.

Tehtäväpaketit on rakennettu osallistaville opetusmenetelmille. Tehtävissä harjoitellaan taitoja, joita tarvitaan erilaisissa vaikuttamisen ja päätöksenteon vaiheissa: tiedonetsinnän, kuuntelun, toisten mielipiteen huomioimisen, perusteluiden esittämisen ja neuvottelemisen taitoja.

Tehtäväpaketteja on yhteensä 6 kpl. Mukana on eripituisia tehtäväkokonaisuuksia. Tehtävissä on pyritty huomioimaan tälle aihealueelle keskeisiä toimintaympäristöjä ja toimijoita, kuten omaa koulua, oppilaskuntaa ja kotikuntaa. Medialla on oma roolinsa. Arvioinnissa hyödynnetään monipuolista arviointia.

TEEMAN TAVOITTEITA OPPILAALLE

- kunnioittaa muiden mielipiteitä
- kuuntelee, mitä muilla on sanottavaa
- ottaa muiden näkemykset huomioon ja on valmis tarvittaessa muuttamaan mielipiteitään
- kykenee tekemään kompromisseja yhteistoiminnassa muiden kanssa
- osallistuu luokan ja koulun päätöksentekoon
- osaa perustella mielipiteitään ja näkemyksiään
- tunnistaa erilaisia lähteitä ja osaa käyttää niitä etsiessään tietoa
- tuntee oppilaskuntatoimintaa
- tutustuu vaikuttamisen ja päätöksenteon malleihin ja osaa käyttää niitä luokassa ja koulussa tehtävässä päätöksenteossa
- tutustuu lähiympäristöstä löytyvien julkisen ja yksityisen sektorin toimijoihin sekä niiden toimintatapoihin
- tutustuu kunnan päätöksenteon perusteisiin

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

1. Toimijuus

Aktiiviseksi kansalaiseksi kasvamisessa tärkeää on tutustua itseensä toimijana, mutta samalla saada osallistumisen kokemuksia erilaisissa ryhmissä. Lisäksi tärkeää on, että tutustuminen linkittyy aitoihin tilanteisiin. Oppilaalle syntyy kokemus kuulluksi tulemisesta ja vaikuttamisen mahdollisuudesta. Näin myös tahto toimia vahvistuu.

Toimijuutta harjoitellaan lasten omassa arjessa. Perhe, kouluyhteisö ja harrastukset ovat lapselle aitoja osallistumisen paikkoja. Vaikuttaminen omiin ja yhteisiin asioihin voi tapahtua luontevasti esim. oppilaskunnassa, median kautta ja järjestötoiminnassa.

1.1. Järjestöt tutuiksi -tehtäväpaketti

Tehtävien avulla tutustutaan kansalaisyhteiskunnan toimintaan, erilaisiin järjestöihin ja yhdistyksiin oppilaan oman harrastus- ja vapaa-ajan toiminnan avulla. Oppilas saa kuvan erilaisten järjestöjen tehtävistä ja millaisia mahdollisuuksia toimintaan järjestöt tarjoavat, ja millaisia rooleja oppilaalla itsellään niissä voi olla. Tehtävien avulla oppilas havaitsee omia mahdollisuuksiaan osallistua ja toimia.

Tehtäväpaketti tukee erityisesti seuraavia yhteiskuntaopin tavoitteita ja sisältöjä: *Yhteiskunnallisten arvojen ilmiöiden ja tarkoitusperien ymmärtäminen (T3-T6), Demokraattinen yhteiskunta (S2) sekä Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen (S3)*. Laaja-alaisen osaamisen taidoista vahvistetaan kulttuurista osaamista, vuorovaikutusta ja ilmaisua (L2), tieto- ja viestintäteknologista osaamista (L5), työelämätaitoja ja yrittäjyyttä (L6) sekä osallistumista, vaikuttamista ja kestävän tulevaisuuden rakentamista (L7). Monialaisen oppimiskokonaisuuden suunnittelussa tämän teeman yhteydessä voidaan yhdistää yhteiskuntaoppia, elämänskatsomustietoa, historiaa, taideaineita sekä äidinkieltä.

LISÄTIETOA TEEMAAN: YHDISTYS VAI JÄRJESTÖ

Terminologisesti yhdistys, järjestö ja liitto tarkoittavat kutakuinkin kaikki samaa asiaa, myös järjestäytymisen kannalta. Järjestöt ja liitot ovat yhdistyksiä, joita koskee yhdistyslaki. Yhdistystä perustaessa jäsenet voivat vapaasti päättää, sanovatko he yhdistystä yhdistykseksi, järjestöksi tai liitoksi. Liitossa on useimmiten yhdistyneet eri järjestöt tai yhdistykset.

LISÄTIETOA TEEMAAN: ERILAISIA YHDISTYKSIÄ

Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus yhdistyä (Suomen perustuslaki 13 §). Yhdistys voi olla rekisteröity tai rekisteröimätön. Järjestäytymiselle on myös rajoituksia. Esim. aseelliset, sotilaalliset, yleistä järjestystä tai turvallisuutta vaarantavat yhdistykset eivät ole luvallisia.

Yhdistystoiminta on jäseniensä yhteistä toimintaa aatteen hyväksi, joka voi olla yhteistä hyvää (hyväntekeväisyysjärjestö), ajatuksen edistämistä (etujärjestö) tai harrastuksen edistämistä (urheiluseura ja kulttuuriyhdistykset).

Yhdistyksen tarkoituksena ei ole taloudellinen toiminta, mutta yhdistykset voivat hankkia rahallisia resursseja jäsenilleen ja toimintaan.

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

Askel I: Minun harrastukseni

Tehtävän tavoitteena on tutustua erilaisiin yhdistyksiin ja järjestöihin ja tuoda esille näiden tahojen lapsille suunnattuja aktiviteetteja. Oppilaan harrastus- ja vapaa-ajan toiminnan avulla voidaan havainnollistaa vapaaehtoistoiminnan tärkeyttä.

Tarvikkeet: tarvikkeita julisteen tekemiseen, TVT-välineet

Aika: kotitehtävä + 1–2 ot

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Oppitunti rakentuu kahdesta osasta, jossa ensimmäisessä oppilaat kertovat omasta harrastuksestaan koulun ulkopuolella. Toisessa osassa oppilaat tutustuvat parityönä paikkakunnan yhdistykseen tai järjestöön, jossa tarjotaan mahdollisuutta toimia ja harrastaa.

Harrastuksien kohdalla on tärkeä tuoda esille myös näkökulma, ettei harrastuksen tarvitse aina liittyä johonkin tahoon: harrastaa voi lukemista, piirtämistä, samoilua tms. yksin tai perheen kanssa. Opettaja voi tuoda esille myös omia harrastuksia ja miksi ne ovat hänelle tärkeitä.

Tuntitehtävässä olisi hyvä, että oppilaat voisivat tutustua oman paikkakuntansa yhdistyksiin ja järjestöihin (urheiluseuroihin, metsästysseuroihin, vapaa-ajan harrastusseuroihin, kyläyhdistyksiin, seurakuntaan jne.). Jos niitä ei ole, myös valtakunnallisia järjestöjä voi ottaa mukaan, kuten:

- Suomen Punainen Risti
- Martat
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto
- 4H
- Partio
- Luonto-Liitto
- WWF

Ohje julisteen tekemiseen löytyy työtapasosiosta.

Kokoavan keskustelun teemaksi voi valita vapaaehtoistoiminnan ja sen merkityksen. Oma harrastus voi olla vapaaehtoistointaa tai aikuiset, jotka ovat mukana oppilaan harrastuksessa, voivat olla vapaaehtoisia. Etenkin vanhemmat tekevät usein paljon vapaaehtoistyötä, jotta lapset voivat harrastaa monipuolisesti.

Yks, kaks arvioimaan: Tehtävässä korostuvat vuorovaikutus- ja tiedonetsimisen taidot. Palautteen antamisella varmistetaan, että oppilas ymmärtää harrastuksien merkityksen ja herää arvostamaan vapaaehtoistyötä erilaisissa järjestöissä ja yhdistyksissä.

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

Oppilaan itsearvioinnin lomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

A. Kotitehtävä:

Kerro lyhyesti koulun ulkopuolisesta harrastuksestasi:

- mitä harrastat?
- milloin aloitit harrastuksen?
- miksi pidät tästä harrastuksesta?
- onko sinulla kavereita, jotka harrastavat samaa asiaa?
- mahdollisia muita asioita, mitä haluat kertoa luokassa

Jos harrastustasi järjestää jokin taho, esim. seura, yhdistys tai järjestä, kerro

- mikä on tahon nimi?
- milloin se on perustettu?
- missä kaikkialla se toimii?
- kuinka paljon siinä on jäseniä?

Jos et harrasta mitään, kerro mitä ja miksi haluaisit harrastaa ja missä mahdollisesti tällaista harrastusmahdollisuutta tarjotaan.

B. Paritehtävä luokassa

Jokaiselle parille arvotaan yhdistyksen tai järjestön nimi, josta tehdään sähköinen juliste.

Ota selvää internetistä

- onko taho järjestö, yhdistys, seura tai joku muu?
- minä vuonna se on perustettu?
- mikä on tahon tavoite?
- mitä toimintaa taholla on lapsille?
- kuinka paljon jäseniä siinä on?

Sähköinen juliste tehdään word, ppt, tms. tiedostoon. Julisteeseen liitetään kuvia ja tekstiä. Hyvässä julisteessa on tekstiä ja kuvia sopivasti, se kertoo tärkeimmät asiat ja sitä on helppo lukea. Julisteen ulkoasua voi luonnostella myös paperilla, jotta sitä on sähköisesti helpompaa toteuttaa.

Esitellään julisteet koko luokalle.

Askel II: Harrastus- ja kirpputori

Tehtävän tavoitteena on toisaalta tutustua erilaisten järjestöjen tarjoamaan harrastetoimintaan ja toisaalta kokeilla varainhankintaa. Tehtävä onnistuu parhaiten yhteistyössä oppilaskunnan ja vanhempainyhdistyksen kanssa.

Tarvikkeet: muistiinpanovälineet

Aika: 1 ot + toritapahtuma

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Harrastus- ja kirpputoripäivä voi olla sellainen päivä, johon paikalliset tahot saavat tulla esittelemään omaa lapsille suunnattua toimintaa - erilaisia harrastuksia. Päivään voi yhdistää myös kirpputoritapahtuman ja se voi olla avoin koko lähiyleisölle. Useassa koulussa järjestetään lauantaikoulupäivä ja teema sopisi hyvin kyseiselle päivälle: on kaikin puolin suotavaa, että lasten vanhemmat ovat mukana, tutustumassa yhdessä lasten kanssa erilaisiin harrastuksiin.

Luokassa oppilaiden kanssa voidaan pohtia avustamista ja varainhankintaa. Varainhankinta omiin tarpeisiin on usein tuttua, kun varoja kerätään esim. leirikouluun.

Mikä olisi sellainen taho tai hanke, jota voisi avustaa? Keskustellaan lasten kanssa eri vaihtoehtoista ja tuodaan mahdollisesti 2-3 valmis ehdotusta, josta lapset voivat päättää avustuksen saajaan. Lisäksi on tärkeää miettiä, kuinka suuri avustus voisi olla. Parasta olisi, että avustuksen kohde voisi olla omasta lähiympäristöstä.

Esimerkki kertalahjoituksesta Plan Suomen sivuilla

<http://plan.fi/lahjoita/kertalahjoitus>

Avustushankkeen tukemiseen liittyvä tehtävä Katso kaleidoskooppiin - materiaalista s. 45.

Yks, kaks arvioimaan: Palautteella ja arvioinnilla vaikutetaan siihen, että oppilas ymmärtää pienienkin tekojen vaikuttavan. Oppilas halua auttaa ja ymmärtää auttamisen merkityksen. Aktiivisuus ryhmätyössä ja tiedon etsimisessä ovat tärkeitä.

Oppilaan itsearvioinnin lomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

Vinkkejä toimintaan: Ryhmäarviointi

Ryhmäarviointi voi olla hyvä tapa saada ja antaa palautetta, jos aiheen käsittely toteutetaan useamman kuin yhden opettajan ja yhden ryhmän voimin. Ryhmäarviointi voidaan toteuttaa esim. suullisesti tai verkossa. Ryhmäarviointia kannattaa harjoitella strukturoidusti. Arvioinnin kohteina voivat olla ryhmän työskentelytaidot ja yhdessä opittujen sisältöjen arvioiminen sekä yhteisen työskentelyn onnistuminen.

1) Oppilaat jatkavat niissä ryhmissä, joissa he ovat työskennelleet. He laativat toiselle ryhmälle ensin pohdittavaksi ja sitten vastattavaksi kysymyksiä siitä, miten työskentely ryhmässä sujui (esim. saivatko kaikki osallistua työskentelyyn, miten ryhmäläiset jakoivat työt),

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

mitä ryhmäläiset oppivat aiheesta (esim. jokainen ryhmän jäsen kertoo muille kaksi oppimaansa asiaa, mikä opeteltavassa asiassa oli hankalaa, jäikö mahdollisesti kysymyksiä, joihin ei löydetty vastauksia, mikä oli helppoa jne.) ja miten ryhmäläiset arvioivat onnistuneensa työskentelyssä (miten kukin ryhmän jäsenistä onnistui työskentelyssä, olisiko jotain voinut tehdä toisin tai paremmin jne.).

2) Kun jokainen ryhmä on saanut toiselta ryhmältä kysymykset pohdittavaksi ja vastattavaksi ja kun ryhmäläiset ovat käsitelleet kysymykset, voidaan vastauksia alkaa käsitellä yhdessä keskustellen. On tärkeää, että kaikki ryhmät saavat vastata ääneen annettuihin kysymyksiin.

3) Ryhmäarvioinnin lopuksi olisi hyvä, jos jokainen ryhmä tai kaikki ryhmät yhdessä laatisivat lyhyen yhteenvedon siitä: a) miten ryhmä työskenteli ja miten työskentelyä voisi parantaa seuraavalla kerralla, b) mitä työskentelyssä opittiin (pääkohdat) ja c) miten ryhmäläiset kokivat onnistuneensa työskentelyssä.

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

Suunnitellaan yhteisesti kirpputorin yhteyteen myyjäispöytä, josta saadut varat tai osa niistä lahjoitetaan hyväntekeväisyyteen.

Jakaudutaan ryhmiin, joista jokainen ryhmä saa oman tehtävän:

- myyjäisiä varten tavarankokoaminen (mietitään, mitä tavaraa myydään, mistä ja miten sitä hankitaan, miten varastoidaan ja kuljetetaan, sekä muita asioita)
- myyntivuorojen suunnitteleminen (kuka myy, miten vuorotellaan, kassasta huolehtiminen sekä myös myyntipisteen ulkoasu, siisteys ja siivous)
- markkinointi (myyntipisteessä tietoa avustuskohdeesta, tietoa vanhemmille, mainosjulisteita koulun ulkopuolelle, kirje paikallislehteen, muita asioita)
- järjestelytiimi (pitää huolta siitä, kuka mistäkin vastaa sekä tutkii myös mihin tarkoitukseen avustusta voi käyttää - esim. mitä saa 5 eurolla)

Mikä on tulojen tavoite? Auttakaa toisianne eri tehtävissä ja pyrkikää yhdessä tavoitteeseen.

Tapahtuman jälkeen pohtikaa, miten varainhankinta onnistui: mikä meni hyvin ja mitä voisi ensi kerralla tehdä toisin.

Askel III: Vapaaehtoistyöhön tutustuminen

Tehtävän tavoitteena on tutustua vapaaehtoistyöhön ja oppia tuntemaan jonkun järjestön tai yhdistyksen toimintaa lähemmin.

Tarvikkeet: muistiinpanovälineet

Aika: 1 ot vierailuun (kulkemisiin aikaa tarpeen mukaan)

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Useassa koulussa osallistutaan vapaaehtoistoimintaan ja myös -työhön. Esim. Unicef-kävely (<https://www.unicef.fi/unicef-kavely/>) tai Taksvärkki-kampanjat (<http://www.taksvarkki.fi/sambiakenia2014/kampanja/>) ovat tuttuja. Harvemmin tiedetään tempausten taustalla olevia tahoja tai osataan kertoa toisenlaisesta vapaaehtoistyöstä.

Tehtävässä voi soveltaen käyttää askeleen I tehtävää, jossa selvitetään järjestöjen ja yhdistysten toimintaa. Sovitaan vierailu johonkin yhdistykseen/järjestöön, jossa kerrotaan toiminnasta ja lasten mahdollisuuksista osallistua siihen.

Vierailuun voi yhdistää myös varainhankinnasta saatujen tulojen luovutuksen.

Vapaaehtoistoiminnan tehtävät on mukautettu Katso kaleidoskooppiin -materiaalista, s. 24–25.

Yks, kaks arvioimaan: Palautteessa kiinnitetään huomiota siihen, ymmärtääkö oppilas vapaaehtoistyön merkityksen ja sen, että jokainen voi auttaa. Oppilas osaa arvostaa työtä ja ymmärtää että vapaaehtoistyö voi olla myös mielekäs harrastus.

Oppilaan itsearvioinnin lomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

Vapaaehtoistoiminnalla tarkoitetaan ilman palkkiota tehtävää yleishyödyllistä (yhteisön hyväksi) työtä.

Pohdi vihkoon:

Miksi vapaaehtoistyö on tärkeä? Kirjoita vähintään 3 perustelua.

Oletko osallistunut vapaaehtoistoimintaan?

Jos et ole osallistunut, ota selvää missä paikkakunnallasi voisi tehdä vapaaehtoistyötä.

Millaiseen vapaaehtoistoimintaan haluaisit osallistua?

Miten sinua on autettu?

1.2.Miten vaikuttaa -tehtäväpaketti

Tehtävien tavoitteena on tutustuttaa oppilaat vaikuttamisen laajaan käsitteeseen erilaisten toiminnallisten ja oppilasta lähellä olevien teemojen avulla.

Tehtäväpaketti tukee erityisesti seuraavia yhteiskuntaopin tavoitteita ja sisältöjä: *Merkitys, arvot ja asenteet (T1-T2), Yhteiskunnallisten arvojen ilmiöiden ja tarkoituksien ymmärtäminen (T3-T6), Erilaisten yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltaminen (T7-T9) sekä Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen.*

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

Laaja-alaisen osaamisen taidoista vahvistetaan ajattelua ja oppimaan oppimista (L1), monilukutaitoa (L4), tieto- ja viestintäteknologista osaamista (L5) sekä osallistumista, vaikuttamista ja kestävän tulevaisuuden rakentamista (L7). Monialaisen oppimiskokonaisuuden suunnittelussa tämän teeman yhteydessä voidaan yhdistää yhteiskuntaoppia, äidinkieltä ja mediakasvatusta.

Askel I: Miten vaikutan?

Tehtävän tavoitteena on tutustua vaikuttamisen perusteisiin. Oppilaat saavat kokemuksia eri vaikuttamismuodoista ja heidän ymmärrys vaikuttamisesta keinona viedä eteenpäin itselleen ja jollekin ryhmälle tärkeitä asioita, syvenee.

Tarvikkeet: muistiinpanovälineet

Aika: 1 ot

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Yhteiskunnallisen vaikuttamisen dynamiikkaan tutustuminen on hyvä aloittaa varhain. Tärkeintä on, että oppilaat miettivät yksin ja yhdessä vaikutusmahdollisuuksiaan ja mitä keinoja heillä on käytössään. Vaikuttaminen on sanana tuttu, mutta sisällöltään se saatetaan kokea vaikeana. Yksinkertaisimmillaan siihen liittyy ajatus siitä, miten saadaan muut ihmiset vakuutettua jostain omasta ideasta niin, että myös he alkavat kannattamaan sitä. Vaikuttamiseen liittyy aina yhteistoimintaa. Tärkeää on myös, että lapset huomaavat, että eri ihmisille eri asiat voivat olla tärkeitä.

Tehtävään toteutuksessa sopii hyvin draaman käyttö, jolloin oppilaat voivat esittää kuvitteellisia kotona käytyjä keskusteluja.

Katso myös monipuolista Into yrittäjyyteen -tehtäväkirja s. 27–28, tehtävät A–D, F www.opinkirjo.fi/materiaalit

Yks, kaks arvioimaan: Tehtävässä korostuvat itsenäisen ja parityöskentelyn taidot. Osaavatko oppilaat havaita ja löytää asioita, joihin he voivat omassa elämässään vaikuttaa? Pystyykö oppilas erottamaan hyviä tapoja vaikutta huonoista tavoista? Osaako oppilas perustella valintoja?

Oppilaan itsearviointilomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

VINKKEJÄ TOIMINTAAN: MIELIKUVITUSHAASTATTELU

Oppilaat jaetaan pareihin. He kirjoittavat tekstiviestiin 6 täysin sattumanvaraista sanaa, jotka eivät liity toisiinsa. Sanat lähetetään puhelimen avulla parille. (Tehtävän voi tehdä myös perinteisesti paperilla). Toinen parista toimii ensin haastateltavana, toinen haastattelee. Sitten rooleja vaihdetaan. Haastattelija haastattelee pariaan ja keksii kysymykset haastatteluun tekstiviestin sanoista. Haastateltavan tehtävänä on vakuuttaa parinsa vastauksillaan, vaikka kysymykset olisivat miten hullunkurisia tahansa. Yksi pari voidaan ottaa luokan eteen tehtävän lopuksi esittelemään haastattelutilannetta.

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

Esimerkki sanoista: kirahvi, tomaatti, pilvenpiirtäjä, ämpäri, kravatti, kynä

Esimerkki haastattelusta:

- Sinut oli nähty kaupungin keskustassa edellispäivänä mukanasikin kirahvi, jolla oli kravatti kaulassa. Voitko kertoa, mistä oli kysymys?
- Tulit aamulla tähän pilvenpiirtäjään, jossa sinua oli odottamassa ämpärillinen tomaatteja. Mitä sinun oli tarkoitus niiden kanssa tehdä?

Tehtävän tavoitteena on saada mielikuviutus liikkeelle, oppia perustelemaan vastauksiaan ja mielipiteitään sekä saada oppilaat rentoutumaan ja kannustaa hulluttelemaan.

VINKKEJÄ TOIMINTAAN: VAIKUTAN OMAAN TOIMINTAAN

Muodostetaan 3–4 oppilaan ryhmiä. Oppilaille annetaan kortti tai tehtävä paperiliuskalla, johon on kuvattu tapahtuma, johon oppilaat osallistuvat. (Tapahtuma voi olla esim. yhdistyksen järjestämä tapahtuma, talkoot, ottelu, retki, avoimet ovet tms.)

1. Oppilaat kirjoittavat paperille ne järjestäjien tehtävät, joihin he itse kyseisessä tapahtumassa voisivat osallistua (esim. keräisivät palloja ottelussa, tarjoilisivat mehua, toimisivat opastajina jne.).
2. Tehtävistä valitaan yksi tarkempaan tarkasteluun.
3. Oppilaat kirjoittavat ylös ongelmia, joita he saattavat kohdata valittua tehtävää hoitaessaan.

Oppilaat keksivät ratkaisuehdotuksia ongelmiin ja miettivät, miten pystyisivät vaikuttamaan siihen, että tapahtuma onnistuisi paremmin.

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

Pohdi ja tee muistiinpanoja:

- mihin asioihin haluaisit vaikuttaa kotona? Esim. nukkumaanmeno-aikaan, ruokailuihin, lomien sisältöihin tms.?
- saatko vaikuttaa sinua koskeviin asioihin kotona? Jos kyllä, niin miten?
- miten olet perustellut asiaa, jos olet halunnut saada jonkun asian läpi?

Keskustelkaa kotona päätetyistä asioista parin kanssa. Miettikää, miten omat mielipiteet saadaan läpi, jos keinona käytetään:

suostuttelemista, lahjomista, manipuloimista, käskemistä, huutamista, neuvottelemista, äänestämistä

Mitkä näistä keinoista ovat mielestänne hyviä, mitkä huonoja? Perustelkaa näkemyksenne. Kokeilkaa eri keinojen käyttöä joko pareittain tai yhteisesti

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

luokassa. Keinoinhin pääsee tutustumaan helpommin, jos aiheista on eri mieltä. Valitkaa, kuka on eri mieltä, kuka samaa mieltä ja valitkaa jokin edellä luetelluista keinoista. Voitte kokeilla eri keinoja samaan asiaan. Aiheina voi olla esim.:

- lapsi saa itse päättää omista nukkumaanmenoajoista
- lapsen tulee osallistua kotitöihin, kuten siivoamiseen, tiskaamiseen, roskien viemiseen

Keksikää itse lisää aiheita.

Askel II: Kuka vaikuttaa meidän puolesta?

Tehtävän tavoitteena on tutustua kunnallispoliitiikan avulla vaikuttamiseen ilmiönä, pohtia kunnanvaltuutettuja vaikuttajina: miten he vaikuttavat ja miten heidän avulla voidaan vaikuttaa omiin asioihin?

Tarvikkeet: TVT-välineet, mahdollisesti muistiinpanovälineet

Aika: 1 ot oman luokan työskentelyyn, n. 1–5 ot tapahtuman järjestämiseen (riippuu, mikä on yksittäisten oppilaiden tai luokkien rooli, millainen rooli oppilaskunnan hallituksella on), 1–3 ot tapahtumaan osallistumiseen

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Tehtävän voi suorittaa pienissä osissa. Jos tiedonetsintätehtävästä luovutaan, tärkeää on jollain tavalla tutustua kunnanvaltuutettuihin ennen tapahtumaa. Näin oppilaille syntyy ymmärrystä kunnanvaltuutetuista vaikuttajina ja he myös ymmärtävät kunnanvaltuutettujen roolin kansalaisten mielipiteiden ja asioiden ajajina. Alkuun on tärkeää käydä keskustelua opettajanhuoneessa, kuinka ajallisesti ja puitteiltaan isoon tapahtumaan on mahdollista sitoutua? Myös vastuualueet kannattaa jakaa. Opettajilla on iso rooli järjestämisessä, mutta oppilaille kannattaa antaa järjestelyvastuuta. Tärkeää on joka tapauksessa, että oppilaiden oma ääni tulee tapahtumassa keskeisesti esille ja oppilaiden esiin nostama viesti tavoittaa myös kunnanvaltuutetut. Oppilaskunnan hallitusta kannattaa hyödyntää tapahtuman järjestämisessä.

Yks, kaks arvioimaan: Tehtävässä korostuvat yhteistyötaidot, oppilaan kyky ottaa vastuulleen tehtäviä ja hoitaa niitä luotettavasti. Myös tiedon etsintätaidot ja kriittinen lukutaito ovat tärkeitä. Ideointi, luovuus ja pyrkimys järjestää yhteinen hyvä tapahtuma ovat niitä arvioinnin kohteita, joista annetaan palautetta.

Oppilaan itsearviointilomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

VINKKEJÄ TOIMINTAAN: VERTAISARVIOINTI

Vertaisarviointi voi olla hyvä tapa saada ja antaa palautetta, jos aiheen käsittely toteutetaan useamman kuin yhden opettajan ja ryhmän voimin. Vertaisarviointi voidaan toteuttaa esim. suullisesti (tai verkossa). Vertaisarviointia kannattaa harjoitella strukturoidusti. Arvioinnin kohteina voivat olla ryhmän työskentelytaidot ja yhdessä opittujen sisältöjen arvioiminen sekä yhteisen työskentelyn onnistuminen.

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

Lähdetään suunnittelemaan koko koulun tapahtumaa, johon kutsutaan vieraiksi kunnanvaltuutettuja.

Tehtävien jako:

- jaetaan luokkien kesken, kuka tutustuu kehenkin kunnanvaltuutettuun ja huolehtii yhteydenpidosta
- jaetaan tapahtumatehtävät (tilan valmistelut, tarjoilut, ohjelma, mediayhteistyö, jne.)

Kunnanvaltuutettuun tutustuminen:

Etsikää kunnanvaltuuston kokoonpano oman kunnan kotisivujen avulla. Lähes jokaisella kunnanvaltuutetulla on myös omat kotisivut, joiden avulla pääsee tutustumaan hänen ajatuksiinsa sekä toimintaan tarkemmin.

Jakaantukaa pareihin tai pienryhmiin ja valitkaa yksi valtuutettu, johon tarkemmin tutustutte. Etsikää hänestä perustietojen (nimi, ikä, ammatti, puolue, kaudet kunnanvaltuustossa) lisäksi asioita, jotka ovat hänelle tärkeitä ja joihin hän pyrkii vaikuttamaan. Koettakaa erityisesti löytää asioita, jotka ovat myös teille, oppilaille tärkeitä.

Kootkaa löydökset tuotokseksi, jonka esittelette muulle ryhmälle. Käykää keskustelua siitä, mitä samaa ja mitä eroa kunnanvaltuutettujen ajattelusta löytyy. Entä ajavatko kunnanvaltuutetut lasten asioita?

Mikäli yhteisen tapahtuman ajankohta ja ohjelma on jo selvillä, olkaa yhteydessä omaan (kenestä haitte tietoa) valtuutettuun ja kutsukaa hänet tapahtumaan.

LISÄTIETOJA TEEMAAN: VAIKUTTAMINEN

Vaikuttaminen tarkoittaa yksinkertaisimmillaan sitä, että haluaa oman mielipiteensä kuulluksi ja myös toteutettavaksi. Sen lisäksi, että meillä kaikilla yksityishenkilöinä on omia mielipiteitä ja haluamme vaikuttaa muiden ihmisten mielipiteisiin ja valintoihin, myös julkisuuden henkilöillä, kuten kansanedustajilla on mielipiteitä ja he pyrkivät vaikuttamaan.

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

Erona on, että kansanedustajat pyrkivät vaikuttamaan asioihin, jotka ovat laajemmalle ihmisjoukolle, kuin vain yksin heille tärkeitä asioita. Esim. lapsiperheille, vanhuksille, opiskelijoille jne. Samalla nämä ihmisryhmät pyrkivät vaikuttamaan kansanedustajien avulla omien asioiden parantamiseksi.

Kansanedustajat työskentelevät eduskunnassa ja heitä kutsutaan poliitikoiksi. Poliitikkoja löytyy myös omasta kunnasta ja kunnanvaltuutetut ovat esimerkkejä poliitikoista. Myös kunnanvaltuutetut pyrkivät vaikuttamaan asioihin, jotka ovat jollekin laajalle ihmisjoukolle tärkeitä ja myös heidän avulla voidaan vaikuttaa omien asioiden parantamiseen. Esim. kunnanvaltuutettu voi ajaa lasten asiaa omassa kotikunnassa ja näin parantaa esim. lasten harrastusmahdollisuuksia.

VINKKEJÄ TOIMINTAAN: IDEOITA OHJELMAAN

Paneelikeskustelu:

Kootkaa paneeliin erilaisia ja eri tavalla ajattelevia oppilaita sekä tarvittava määrä kunnanvaltuutettuja. Valmistautukaa etukäteen esittämään yleisökysymyksiä oppilaille tärkeistä asioista. Voitte prepata paneelin oppilasedustajat siten, että he huomioivat omien mielipiteidensä lisäksi myös laajemman oppilasjoukon mielipiteet.

Adressi:

Kerätkää adressi jostain oppilaiden mielestä tärkeästä asiasta ja luovuttakaa se tilaisuudessa kunnanvaltuutetuille. Adressissa tulee olla asia, johon haluatte vaikuttaa, perustelut, miksi ja miten haluatte asiaan vaikuttaa (esim. jonkin asian muuttaminen paremmaksi) ja myös oppilaiden allekirjoitukset. Pyytäkää, että adressi käsitellään esim. kunnanvaltuutettujen valtuustoryhmässä, kunnanvaltuuston istunnossa ja/tai kunnanhallituksen istunnossa.

Oppituntivierailu:

Kutsukaa kunnanvaltuutettu/kunnanvaltuutettuja osallistumaan omalle oppitunnille. Näin he saavat tietoa, mitä kaikkea oppitunneilla tapahtuu ja pääsevät havainnoimaan esim. sitä, ovatko luokkatilat kunnossa, onko luokassa riittävästi ja asianmukaisia tarvikkeita opiskeluun ja miten oppilaat tunneilla opiskelevat. Muistakaa, että kaikki tieto on kunnanvaltuutetuille tärkeää, sillä heidän omista kouluajoistaan voi olla aikaa jo kauan. Oppitunnilla voitte keskustella kunnanvaltuutettujen kanssa lähemmin teille tärkeistä asioista.

Askel III: Missä vaikutetaan?

Tehtävän tavoitteena on tutustua paikallisiin sanomalehtiin ja median avulla vaikuttamiseen ilmiönä. Lisäksi tavoitteena on pohtia median roolia mielipidevaikuttajana, mutta myös

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

mediaa keinona vaikuttaa mielipiteisiin. Oppilaiden tulisi ymmärtää tämä median kaksinaisrooli. Lisäksi opitaan hyödyntämään mediaa vaikuttamiskanavana.

Tarvikkeet: TVT-välineet, muistiinpanovälineet

Aika: 1–3 ot valmistautumiseen, 1–2 ot vierailuun, 1–3 ot mielipidekirjoituksen laadintaan

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Tehtävän voi tehdä myös yhdessä toisen opettajan kanssa ja silloin vierailun paikallislehteen voi tehdä useamman luokan kanssa samaan aikaan. Opettajalla on iso rooli vierailun järjestämisessä. Toimittaja voi tulla vaihtoehtoisesti vierailulle koululle tai vierailu voidaan järjestää videopuhelun avulla. Luokassa lehteen tutustumisen voi tehdä ryhmätyönä siten, että eri ryhmät tutustuvat lehden eri osioihin.

Sanomalehteä opetuksessa voi käyttää hyvin monipuolisesti ja esim. Sanomalehtien Liitolta saa ideoita ja valmiita tehtäviä oppitunneille www.sanomalehdet.fi. Myös Mediakasvatusseuralla on kattava internetsivusto teemasta www.mediakasvatus.fi.

Yks, kaks arvioimaan: Miten paljon oppilas tuntee ja tietää paikallisia sanomalehtiä? Millaiset ovat oppilaan tiedonhankintataidot? Osaako oppilas ilmaista mielipiteitään yhteisistä asioista? Osaako oppilas käyttäytyä asiallisesti ja kohteliaasti vierailun aikana? Ymmärtääkö oppilas, että sanomalehti on myös hänelle hyvä kanava ilmaista itselleen ja yhteisiä tärkeitä asioita?

Oppilaan itsearviointilomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

VINKKEJÄ TOIMINTAAN: VERTAISPALAUTTEEN PELISÄÄNNÖT

- * Anna palautetta vain siitä, mistä on pyydetty, ei muusta.
- * Ole reilu: älä keskity vain virheisiin, vaan anna palautetta myös siitä, missä luokkatoverisi on onnistunut.
- * Perustele antamaasi palautetta, sille se auttaa luokkatoveriasi ymmärtämään, mitä haluat sanoa.
- * Jos sinusta on hankalaa antaa palautetta ääneen kaikkien kuullen, voit puhua myös henkilökohtaisesti henkilölle, jolle annat palautetta.
- * Jos et ihan ymmärtänyt palautetta tai siinä oli kohta, josta olet eri mieltä, sano ajatuksesi ääneen. On hyvä, että voit pyytää täsmennystä tai perusteluja palautetta antaneelta henkilöltä. Halutessasi voit hyvin aloittaa esim. toteamalla: ”en ole kanssasi ihan samaa mieltä, koska...” tai ”ymmärrän kyllä, mutta...”

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

Pohdi ja vastaa kysymyksiin:

Mitkä ovat meidän paikalliset sanomalehdet?

Mitä sanomalehden toimittaja tekee työkseen? (Etsi tietoa internetistä, kysy kavereilta, haastattele opettajaa tai vanhempia.)

Voiko tavallinen kuntalainen kirjoittaa lehteen? Voiko koululainen kirjoittaa lehteen?

Valmistaudutaan paikallislehteen vierailua varten:

Tutustu lehden paperi- ja verkkoversioon ja selvitä, ketkä lehteä tekevät.

* Millaisia palveluita paikallislehti tarjoaa tavallisille ihmisille omien mielipiteiden ilmaisemiseen?

* Millaisia keinoja on paperisessa lehdessä, entä verkossa?

Pohtikaa ennen vierailua, mihin asioihin te luokkana haluaisitte lausua oman mielipiteenne. Tapahtuuko kunnassa tällä hetkellä jotain sellaista, johon te haluaisitte vaikuttaa, mm:

- koululakkautukset, lomautukset tai muut säästöt,
- jokin uusi rakennuskohde, kuten uusi koulu, liikuntapaikka
- lasten ja nuorten palvelut, kuten nuorisotilat

Valitkaa (esim. äänestämällä) yksi asia, jonka tärkeyden nostatte esiin vierailulla. Neuvotelkaa vierailulla, saisitteko paikallislehden avulla oman mielipiteenne esille: esim. mielipidekirjoituksella tai muulla tavalla.

Vierailun jälkeen toteuttakaa jokin sanomalehden tarjoama keino vaikuttaa: esim. laatikaa mielipidekirjoitus lehteen. Voitte etsiä ja valita myös muun keinon vaikuttaa.

LISÄTIETOJA TEEMAAN: VAIKUTTAMINEN

VINKKEJÄ TOIMINTAAN: MIELIPIDEKIRJOITUS

Mielipidekirjoituksessa nostetaan esille yleensä yksi tärkeä asia, johon halutaan muutosta. Kirjoituksessa tuodaan esille myös muutosehdotukset ja perustellaan ne hyvin. Usein mielipidekirjoituksen sisältö on niin henkilökohtainen, ettei sitä haluta esittää omalla nimellään. Silloin käytetään nimimerkkiä. Nimimerkin käytöstä päättää lopulta kuitenkin lehden toimitus. Hyvä otsikko kiinnittää kirjoitukseen lukijoiden huomion – otsikkoon kannattaa panostaa. Aina täytyy ottaa huomioon, ettei kaikkia lehden toimitukseen tulevia kirjoituksia voida painaa tilan puutteen vuoksi. Siksi kannattaa aina kysyä, että voiko kirjoituksen julkaista verkkojulkaisussa, esim. blogikirjoituksena.

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

1.3.Vaikutetaan yhdessä -tehtäväpaketti

Tehtävien tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisuus nostaa esiin heille tärkeitä koulun hyvinvointiin ja viihtyvyyteen liittyviä asioita. Lisäksi tavoitteena on tutustuttaa heidät keinoihin, joiden avulla tärkeitä asioita, erityisesti epäkohtia, voidaan viedä eteenpäin. Tutustutaan vaikuttamistyön prosessiin.

Tehtäväpaketti tukee erityisesti seuraavia yhteiskuntaopin tavoitteita ja sisältöjä: *Merkitys, arvot ja asenteet (T1-T2), Yhteiskunnallisten arvojen ilmiöiden ja tarkoituksien ymmärtäminen (T3-T6), Erilaisten yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltaminen (T7-T9), Demokraattinen yhteiskunta (S2) sekä Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen (S3)*. Laaja-alaisen osaamisen taidoista vahvistetaan ajattelua ja oppimaan oppimista (L1), kulttuurista osaamista, vuorovaikutusta ja ilmaisua (L2), itsestä huolehtimista ja arjen taitoja (L3) sekä osallistumista, vaikuttamista ja kestävän tulevaisuuden rakentamista (L7). Monialaisen oppimiskokonaisuuden suunnittelussa tämän teeman yhteydessä voidaan yhdistää yhteiskuntaoppia ja monipuolisesti muita oppiaineita.

Askel I: Mikä on hyvin, mitä voisi muuttaa?

Tehtävän avulla tunnistetaan oppilaille tärkeitä, heille aitoja ja oikeita kouluympäristön kehittämiskohteita ja pyritään parantamaan niitä. Lisäksi kehitetään suvaitsevaisuustaitoja ja intoa aloitteellisuuteen ja toiminnallisuuteen.

Tarvikkeet: kyniä tai tusseja, isoja papereita tai kartonkeja oppimiskahvilaan
Aika: 1–2 ot

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Yleensä asiat, jotka ovat jo hyvin, eivät vaadi niin paljon huomiota, kun asiat, joita tulisi parantaa. Tehtävän tarkoituksena onkin pohtia yhdessä asioita, joihin halutaan muutosta parempaan, ehkä ratkaista jopa vaikeitakin ongelmia. Aina on hyvä pohtia myös asioita, jotka ovat hyvin ja joihin on tyytyväinen. On tärkeää, että oppilaat saavat tuoda pohtimansa asiat esille nimettömästi. Opettaja kokoaa pohdinnat esim. taululle otsikkojen ”Mikä koulussa on hyvin?” ja ”Mikä koulussa ei ole hyvin ja kaipaisi parantamista?” alle. Vaikka arkoja asioita olisi noussut esiin vain yksittäisesti, ne voi esittää niin, ettei kellään tule oloa, että on ainoana nostanut asian esiin ja joutuu silmätikuksi.

Tehtävässä on ehdotettu neljän muutosasian selvittämistä, mutta asioita voi olla myös enemmän tai vähemmän, luokkakoosta ja ajasta riippuen. Oppimiskahvilaan tuotavat asiat voidaan valita esim. äänestämällä (perinteisen käsiäänestyksen lisäksi voi käyttää suljettua lippuäänestystä tai kaksi ehdotusta vastakkain -äänestystä).

Oppimiskahvila-menetelmää on avattu tämän materiaalin työtapaosiossa. Käytettäessä menetelmää ensimmäistä kertaa, sen ohjeistamiseen kannattaa varata aikaa. Kahvilassa voidaan käsitellä myös vain yhtä ongelmaa kaikissa ryhmissä.

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

Vaikuttamiskeinoa valittaessa on tärkeää, että mikä tahansa vaikuttamisen keino sitten valitaankaan, tiedetään, mitä se pitää sisällään ja se valmistellaan huolellisesti. Ennen vaikuttamisvaihetta on hyvää arvioida realistisesti luokan intoa jatkotyöskentelyyn: riittävätkö oppimiskahvilassa ideoidut ratkaisukeinot tällaisenaan tässä kohdin? Vai annetaan asioiden jäädä ”lepäämään” hetkeksi? Tai pitääkö ja halutaanko jatkaa ja toimia vaikuttajina?

Yks, kaks arvioimaan: Arvioinnissa kiinnitetään huomiota vuorovaikutustaitoihin ja luokatyöskentelyyn. Palautetta voi antaa siitä, miten oppilas ajattelee yhteisen ympäristön puolesta ja haluaako hän vaikuttaa sen hyväksi.

Oppilaan itsearvioinnin lomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

Kotitehtävä:

Pohdi, mistä asioista koulussa pidät, mitkä asiat ovat mielestäsi hyvin? Kirjoita vähintään 3 asiaa. Tämän jälkeen pohdi, mistä asioista et pidä, mitä asioita muuttaisit koulussa? Kirjoita vähintään 3 asiaa. Palauta nimettömänä opettajalle.

Valitaan opettajan johdolla kaikista ehdotuksista neljä sellaista koulussa parannettava/muutettava asiaa, johon halutaan etsiä ratkaisuja.

Ryhmätehtävä:

Luokka jakautuu neljän ryhmän oppimiskahvilaan. Jokainen ryhmä mietti ratkaisua yhteen parannettavaan asiaan. Oppimiskahvilassa jokaisella ryhmällä on kirjuri, joka kirjaa ylös ryhmän ehdotukset. Pohtikaa ryhmässä

- keitä asia koskettaa (oppilaita, opettajia, koko koulua, vanhempia tms.)?
- ketkä kaikki voivat tehdä asian eteen jotain (oppilaat, opettajat, rehtori, vanhemmat tms.)?
- kirjatkaa vähintään kolme ehdotusta asian parantamiseksi

Lopuksi jokaisen ryhmän kirjurit esittelevät parannusehdotukset. Pohditaan koko luokan voimin löytyikö parannettaviin asioihin käyttökelpoisia ratkaisuja.

Tehdään yhteinen päätös, viedäänkö kaikkia epäkohtia vai vain jotakin niistä eteenpäin. Ja jos viedään, niin:

- missä ja keille (rehtorille, koulun johtokunnalle, vanhempainyhdistykselle tai oppilaskunnalle)?
- ketkä (koko luokka, jotkut valikoidut oppilaat yhdessä opettajan kanssa tai ilman opettajaa)?
- miten (yhteinen kannanotto koulun ilmoitustaululle, päivänavaus, kirjoitus koulun blogiin/koululehteen, opettajankokoukseen tai rehtorille viesti)?

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

Askel II: Me vaikutamme koulussa

Tehtävän tavoitteena on harjoitella haastattelun tekemistä. Tehtävän avulla tuetaan halukkuutta toimia ja vaikuttaa yhteisössä.

Tarvikkeet: Muistiinpano- tai TVT-välineet haastatteluiden tekoon, tarvikkeita teemapäivän järjestämiseen

Aika: 2 ot , (lisäksi teemapäivän järjestäminen)

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Tehtävän ydin on oppilaiden tekemissä haastatteluissa ja vastausten koonnissa. Oppilaiden kanssa sovitaan etukäteen, kuka haastattelee missä ja kuinka monta henkilöä. Riippuen oppilaiden taitotasosta, haastatteluja voidaan harjoitella myös luokassa draaman keinoin. Lisää tietoa haastattelusta ja kyselyistä on tämän materiaalin työtapaosiossa.

Vastausten koonnissa oppilaat tekevät ensin koonnin omista haastatteluvastauksista ja sen jälkeen tehdään luokan yhteinen koonti. Tehtävän voi jakaa muiden luokkien opettajien kanssa siten, että eri luokat tekevät koonnin yhdestä haastattelukysymyksestä. Riippumatta siitä, miten koonti tehdään, tuloksista on hyvä tiedottaa koko koululle.

”Talkoot epäkohtien parantamiseksi” on mielekäs jatkotehtävä ja teemapäivä koko koulun yhteisöllisyyden kehittämiseksi. Tähän tarvitaan mukaan myös muut opettajat ja rehtori. Oppilailla on hyvä olla järjestelyvastuuta päivästä, näin heidän ideat ja ääni tulevat aidosti esiin.

Isompien lasten kanssa tässä tehtävässä voisi kokeilla lasten omien laitteiden käyttöä. BYOD – Bring Your Own Device – käytöstä on kirjoitettu esim. Lielahden koulun blogissa <https://peda.net/p/tpartanen/byod2014>.

Yks, kaks arvioimaan: Tehtävässä korostuvat itsenäinen työskentely, tarkkuus, työ parin kanssa, kohtelias käyttäytyminen ja halu toimia paremman kouluympäristön puolesta. Palaute ja arviointi kohdistuvat näihin edellä mainittuihin asioihin.

Oppilaan itsearvioinnin lomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

Jokaisella oppilaalla on mielipiteitä siitä, mitkä asiat koulussa on hyvin ja mistä asioista ei niin pidä tai haluaisi niiden olevan paremmin.

Paritehtävä:

Haastatellaan eri luokkien oppilaita välitunneilla tai oppituntien aikana kouluviihtyvyyteen liittyvissä asioissa.

Kysyä voi seuraavia asioita:

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

- Mistä asioista koulussa pidät, mitkä asiat ovat mielestäsi hyvin?
- Mistä asioista et pidä, mitä asioita muuttaisit koulussa?
- Miten muuttaisit asioita?

On tärkeää, että haastattelut tehdään nimettömänä. Apuna voi käyttää TVT-välineitä, jolla vastaukset voi esim. nauhoittaa. Vastaukset voi kerätä myös paperille tai vastaajille jaetaan lomake, jonka he täyttävät itse. Haastattelkaa vähintään viittä henkilöä.

Haastatteluiden jälkeen kootaan vastaukset yhteen. Koonti voidaan esittää koko koululle esim. päivänavauksessa tai muussa yhteisessä tilaisuudessa.

Jatkotehtävä:

Yleensä asiat, jotka ovat jo hyvin, eivät vaadi niin paljon huomiota, kuin asiat, joita tulisi parantaa. Jatkotehtävässä keskitytään niihin asioihin, jotka vaativat koulun oppilaiden mielestä jotakin parannusta. Innostetaan koko koulu ”talkoisiin epäkohtien parantamiseksi”. Esim. teemapäivä kouluviihtyvyydestä voi sopia hyvin työtavaksi. Teemapäivän sisälle voi rakentaa erilaisia pajoja, joissa epäkohtiin haetaan ratkaisuja. Tai jokainen luokkaa saa valita yhden ongelman, johon etsii ratkaisuehdotuksia.

Askel III: Me vaikutamme kunnassa

Tehtävän tavoitteena on tutustuttaa oppilaat vaikuttamisprosessin vaiheisiin ja harjoitella vaikuttamiskeinoja.

Tarvikkeet: Muistiinpano- tai TVT-välineet haastatteluiden ja vetoomuksen tekoon

Aika: 2–4 ot

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Tehtävän voi yhdistää askeleen II tehtävään, jolloin haastatteluosuus liittyy kouluun. Silloin tehtävän pääpaino on vetoomuksen laadinnassa ja mahdollisessa vierailussa tai päättäjätapaamisessa. Opettajan rooli riippuu oppilasryhmän omatoimisuudesta sekä siitä, kuinka tuttuja työskentelytavat ryhmälle ovat. Tärkeää on myös, että oppilaat pohtivat kenelle kunnassa vetoomus luovutetaan. Näin oppilaille konkretisoituu, mitä kaikkea vaikuttamiseen liittyy ja he saavat oman äänensä tärkeiksi kokemille asioilleen kuuluvaksi. Opettajan rooli etenkin vetoomuksen vastaanottajan etsinnässä ja tilaisuuden järjestämisessä korostuvat.

Ehdotusten valintaan on esitetty ajatuksia askeleessa I. Vetoomuksen tekemistä voi harjoitella aluksi yksin tai parin kanssa ja sen jälkeen voidaan laatia yksi yhteinen vetoomus. Oppilaat voivat harjoitella myös esiintymistaitoja, esittelemällä omia vetoomuksia koko luokalle.

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

Vetoomus voidaan luovuttaa vierailulla kuntataloon tai päättäjän voi pyytää käymään koululla. Päätetään yhteisesti, kuka luokkalaisista vetoomuksen luovuttaa ja harjoitellaan luovutustilannetta. Tilaisuudesta voi uutisoida koulun tai kunnan medioissa.

Yks, kaks arvioimaan: Palautteen kohteena ovat vuorovaikutustaidot, kuten kuunteleminen ja omien mielipiteiden perusteleminen. Onko oppilaalla aidosti halua vaikuttaa asioihin ja rohkeus tuoda niitä esille?

Oppilaan itsearvioinnin lomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

VINKKEJÄ TOIMINTAAN: VETOOMUS

Vetoomus on julkinen, useamman henkilön allekirjoittama lausuma päättäjille tai vallanpitäjille. Vetoomus osoitetaan jollekin, jonka oletetaan pystyvän vaikuttamaan asioihin. Asiakirjassa vedotaan jonkun asian puolesta tai vastaan. Asia tuodaan selvästi esille ja siihen voidaan esittää yksi tai useampi ratkaisu tai tukitoimi. Vetoomuksessa tulee ilmetä myös, missä vetoomus on laadittu ja kuka sen on tehnyt.

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

Paritehtävä:

Haastatellaan eri luokkien oppilaita välitunneilla tai oppituntien aikana arkeen liittyvissä asioissa.

Kysyä voi seuraavia asioita:

- Mistä asioista omassa arjessasi pidät, mitkä asiat ovat mielestäsi hyvin?
- Mistä asioista et pidä, mitä asioita muuttaisit omassa arjessasi?
- Miten muuttaisit asioita?

On tärkeää, että haastattelut tehdään nimettömänä. Apuna voi käyttää TVT-välineitä, jolla vastaukset voi esim. nauhoittaa. Vastaukset voi kerätä myös paperille tai vastaajille jaetaan lomake, jonka he täyttävät itse. Haastattelkaa vähintään viittä henkilöä.

Haastatteluiden jälkeen kootaan vastaukset yhteen. Jokainen pari valitsee vastausten joukosta yhden asian, joka kaipaa muutosta. Kirjataan siihen myös kolme ratkaisuehdotusta.

Pohditaan kaikki yhdessä parien ehdotuksia ja valitaan yksi asia, jota halutaan viedä päättäjille eteenpäin.

Laaditaan yhteinen vetoomus ja luovutetaan se jollekin kunnanvaltuutetulle tai kunnanhallituksen jäsenelle

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

2. Päätöksenteko

Lapset ovat osallisena päätöksenteossa niin perheissä, koulussa kuin kuntatasolla. Kuulluksi tulemisen lisäksi täytyy päästä myös aidosti osallistumaan. On tärkeää, että lapset otetaan mukaan päätöksenteon prosesseihin ja opetellaan yhdessä vastuullisen päätöksenteon alkeita. Kokemusten kautta syntyy ymmärrys, että ihmiset päättävät yhdessä erilaisista asioista ja että päätöksenteon takana on aina erilaisia mielipiteitä ja arvoja. Samalla ymmärretään, että päätöksenteko ei ole myöskään muuttumatonta.

Päätöksentekoon tutustutaan arjen ja lähiympäristön esimerkkien avulla. Perhe, koulu ja kotikunta avaavat konkreettisia toimintaympäristöjä päätöksenteon opetteluun.

2.1. Oppilaskunta-tehtäväpaketti

Tehtävien tavoitteena on tutustuttaa oppilaat oppilaskunnan toimintaan, antaa mahdollisuuksia aktiiviseen toimintaan ja oppia vaikuttamaan asioihin. Oppilaat havainnoivat omaa lähiympäristöään ja nostavat esille muutoskohteita omasta arjestaan.

Tehtäväpaketti tukee erityisesti seuraavia yhteiskuntaopin tavoitteita ja sisältöjä: *Erilaisten yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltaminen (T7-T9), Arkielämä ja oman elämän hallinta (S1) sekä Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen (S3)*. Laaja-alaisen osaamisen taidoista vahvistetaan itsestä huolehtimista ja arjen taitoja (L3), työelämätaitoja ja yrittäjyyttä (L6) sekä osallistumista, vaikuttamista ja kestävän tulevaisuuden rakentamista (L7). Monialaisen oppimiskokonaisuuden suunnittelussa tämän teeman yhteydessä voidaan yhdistää yhteiskuntaoppia ja monipuolisesti muita oppiaineita.

Askel I: Tehdään aloite

Tehtävän tavoitteena on tutustuttaa oppilaat oppilaskunnan hallituksen työhön ja harjoitella yhteistyötä luokan ja hallituksen välillä.

Tarvikkeet: dokumenttikamera tai TVT-välineet

Aika: 30 min

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Oppilaskuntien asema on vahvistunut vuoden 2014 alussa. Silloin säädettiin, että myös peruskouluissa tulee olla oppilaskunta, jonka tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista sekä kehittää oppilaiden ja opetuksen järjestäjän välistä yhteistyötä. Koulun oppilaskuntaa on myös kuultava vahvistettaessa erinäisiä suunnitelmia ja määräyksiä. Opetuksen järjestäjän on edistettävä kaikkien oppilaiden osallisuutta. (Perusopetuslaki 1998/628; 47 a.)

Oppilaskunnan aseman vahvistaminen kouluyhteisössä on pitkäjänteisyyttä vaativa toimi. Tämä vaatii kouluyhteisön aikuisten sitoutumista, myönteistä asennoitumista ja yhteistä keskustelua. Oppilaskunnan hallituksen ja muiden oppilaiden välisiä suhteita tuetaan kaikkien opettajien voimin ja oppilaskunnan hallituksen toiminnalle luodaan tilaa kouluyhteisöön.

Lisää ideoita aiheeseen Kauhia kakku -materiaalista
www.opinkitjo.fi/materiaalit sekä
www.omaoppilaskunta.fi.

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

Oppilaskunnan hallituksen pöytäkirjan voi esitellä opettaja, tai jos luokalla on hallituksen jäsen, hän voi esitellä pöytäkirjan ja kertoa, miten hallitus toimii.

Aloitelaatikkoon ei tarvitse perustaa, jos koululla on yhteinen aloitelaatikko tai muu tapa koota oppilaiden aloitteita. Oppilaiden kanssa voi olla tarpeellista käydä läpi myös, mitä aloite tarkoittaa ja miten se laaditaan. Turhaa virallisuutta on kuitenkin syytä välttää, jotta kynnyks toimia on mahdollisimman matala.

Myös siitä voidaan keskustella, ettei kaikkia aloitteita voida toteuttaa esim. rahallisten tai ajallisten resurssien puutteen takia. Kaikki aloitteet ovat kuitenkin hyvin tärkeitä, koska niiden avulla voidaan arvioida, mitä muutoksia koulussa tarvitaan ja mihin täytyy pyrkiä pitkällä tähtäimellä.

Yks, kaks arvioimaan: Arvioidaan sitä, miten oppilas ymmärtää oppilaskunnan toiminnan ja rakenteen. Annetaan palautetta siitä, osaako oppilas kuunnella muiden mielipiteitä sekä ymmärtää oman vaikuttamisen ja toimimisen tärkeyden.

Oppilaan itsearvioinnin lomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

Oppilaat voivat vaikuttaa koulun asioihin oppilaskunnan kautta. Oppilaskunnan hallitus edustaa oppilaiden ääntä, kun tehdään päätöksiä. Jokaisella oppilaalla on oikeus ja jopa velvollisuus tutustua oppilaskunnan päätöksiin.

Tutustutaan yhdessä opettajan kanssa viimeisimpään oppilaskunnan hallituksen pöytäkirjaan. Mistä asioista kokouksessa on puhuttu? Koskettavatko nämä asiat omaa luokkaa? Vaativatko toimenpiteet kaikilta koulun oppilailta osallistumista (esim. äänestämistä tai toimimista muulla tavalla)?

Jotta oppilaskunnan hallitus voi viedä asioita eteenpäin, oppilaiden on tehtävä aloitteita.

Perustakaa omaan luokaan aloitelaatikko. Aloitelaatikkoon jokainen oppilas saa tuoda aloitteita, joilla halutaan vaikuttaa koulun asioihin.

Paritehtävä:

Keskustele parisi kanssa, mitä ajatuksia oppilaskunnan hallituksen pöytäkirja herätti. Suunnitelkaa ja kirjoittakaa paperille aloite, jonka haluatte viedä eteenpäin oppilaskunnan hallitukselle. Jättäkää aloite aloitelaatikkoon.

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

Askel II: Osallistutaan oppilaskunnan työhön

Tehtävän tavoitteena on osallistaa oppilaat oppilaskunnan työhön ja oppia vaikuttamaan koulun yhteisiin asioihin omassa luokassa.

Tarvikkeet: muistiinpanovälineitä, paperia yhteiseen työskentelyyn

Aika: 1–3 ot

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Oppilaskunnan ohjaava opettaja huolehtii siitä, että oppilaskunnan vuotuisen toimintasuunnitelmaan varataan aikaa jonkin pidempikestoisen koko koulua koskevan toiminnan toteuttamiseen. Se voi koskettaa esim. kouluruokailua, koulukirjaston toimintaa, välitunteja tai koulun kerhotoiminnan arviointia tai muuta oppilaiden tärkeäksi kokemaa asiaa. Oppilaskunnan ohjaava opettaja yhdessä oppilaskunnan hallituksen kanssa neuvottelee aiheista rehtorin ja opettajien kanssa.

Luokkien opettajat ohjaavat yhdessä sovitulla tavalla oppilaskunnalle toimitettavat oppilaiden toiveet ja koulun kehittämisideat. Mutta luokat voivat myös itsenäisesti pohtia ja etsiä ratkaisuja oppilaskunnan toimintasuunnitelmassa oleviin asioihin. Opettaja poimii ehdotuksia luokatyöskentelyyn toimintasuunnitelmasta tai oppilaat voivat poimia jatkotyöstettävät asiat myös itse.

Oppilaskunnan hallituksen kokouksissa käsitellään jalostettuja ideoita, työestetään ja yhdistellään niitä toteutuskelpoisimman idean löytämiseksi. Oppilaskunnan hallitus esittelee suunnitelmat koulun rehtorille, opettajankokouksessa tai koko koululle. Valittu toiminta toteutetaan yhdessä muiden oppilaiden kanssa.

Tehtävässä sovelletaan tulevaisuusverstas-menetelmän ideaa. Lisää aiheesta mm. <http://draivi.sykli.fi/sivu/132>.

Yks, kaks arvioimaan: Ryhmäarvioinnin lisäksi opettaja arvioi oppilaan aktiivisuutta ja halua vaikuttaa koulun yhteisiin asioihin sekä antaa palautetta vuorovaikutustaidoista.

Oppilaan itsearvioinnin lomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

VINKKEJÄ TOIMINTAAN: RYHMÄARVIOINTI

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

Oppilaskunta on saanut monia hyviä ehdotuksia koulun asioiden parantamiseksi. Jokaisen luokan on ideoitava ratkaisuehdotuksia, joita oppilaskunnan hallitus voi viedä eteenpäin rehtorille ja opettajille.

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

Yksilötehtävä:

Luokan seinällä on ehdotuksia/ongelmia, jotka halutaan ratkaista. Tutustu rauhassa kaikkiin ehdotuksiin. Seuraavaksi valitse mielestäsi kolme tärkeintä ehdotusta. Merkitse valinta ehdotuspaperiin (nimellä, ruksilla tai muulla sovitulla tavalla).

Ryhmätehtävä:

Valitaan 3-5 eniten ääniä saanutta tehtävää jatkokäsittelyyn. Jokaiselle ryhmälle arvotaan yksi ehdotus. Ryhmän tehtävänä on löytää ratkaisuja ja käyttökelpoisia toimenpiteitä ehdotukseen/ongelmaan (vähintään kaksi ratkaisua). Seuraavassa vaiheessa esitellään ratkaisut koko luokalle. Esittelyvaiheessa toiset ryhmät antavat palautetta ratkaisuksista. Lopuksi muokataan tarvittaessa ratkaisuja palautteen perusteella.

Viedään ratkaisuehdotukset oppilaskunnan hallitukselle.

Askel III: Turvallinen liikenneympäristö

Tehtävän tavoitteena on havainnoida omaa lähiympäristöä, huomata siinä olevia riskejä ja pohtia toimia turvallisemman liikenneympäristön puolesta.

Tarvikkeet: muistiinpanovälineet, TVT-välineet lyhytelokuvan tai animaation tekoon

Aika: ei aikarajoitetta

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Oppilaskunnan hallituksen voimavaroja hyödynnetään turvallisen liikenneympäristön kehittämisessä. Oppilaskunnan ohjaava opettaja toimii linkkinä muiden opettajien välillä.

Oppilaat tuottavat ryhmissä tai luokittain havaintoihinsa perustuen videon, diasarjan, sarjakuvan tms. tuotoksen, joka voidaan välittää oppilaskunnan hallitukselle ja koulun ”liikennetyöryhmälle”, jotka kokoavat ja luokittelevat saadut tuotokset kokonaiskuvan aikaansaamiseksi. Suurimpiin riskeihin puututaan välittömästi. Oppilaskunta voi esittää parhaan tuotoksen kunnan virka- ja luottamushenkilöille.

Yks, kaks arvioimaan: Ryhmäarvioinnin lisäksi opettaja arvioi oppilaan halua toimia paremman ympäristön puolesta, hänen aktiivisuuttaan ja vastuun ottamista omista teoistaan.

Oppilaan itsearvioinnin lomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

VINKKEJÄ TOIMINTAAN: RYHMÄARVIOINTI

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

Missä koulunne sijaitsee? Onko siinä paljon liikennettä?

Yksilötehtävä:

Tee viikon ajan havaintoja oman koulumatkan ja koulun lähiympäristön liikenteestä. Välituntien aikana voit laskea koulun ohi ajavien autojen lukumäärää, mitata koulun pihalta käsin matka lähimmälle suojatielle, laskea koulun pihalla olevat polkupyörät ja kartoittaa sitä, miten oppilaat kulkevat koulumatkansa.

Kootaan tulokset luokassa ja pohditaan yhteisesti, millainen liikenneympäristö koulun lähiympäristössä on. Pohditaan

- mitkä ovat suurimmat liikenteeseen liittyvät vaarat?
- mitä muita liikkumiseen liittyviä asioita voidaan parantaa?
- mitä voidaan tai tulisi tehdä, jotta liikkuminen olisi turvallisempaa?

Ryhmätehtävä:

Tuotetaan ryhmässä lyhytelokuva, animaatio tai sarjakuva, joka esittelee jonkun kuvitteelliseen (tai todellisen) liikenneympäristöön liittyvän riskin tai ongelman. Lisäksi elokuvassa, animaatiossa tai sarjakuvassa ehdotetaan ratkaisua ongelmaan tai toimintatapaa turvallisuuden lisäämiseksi.

Esitellään tuotokset luokassa ja oppilaskunnan hallituksessa.

2.2. Kotikunnan ja kunnantalon toiminta -tehtäväpaketti

Tehtävien tavoitteena on tutustuttaa oppilaat kotikunnan kuntatalon toimintaan. Tehtävät antavat myös mahdollisuuden kurkistaa kuntademokratian peruseriaatteisiin omassa kotikunnassa.

Tehtäväpaketti tukee erityisesti seuraavia yhteiskuntaopin tavoitteita ja sisältöjä: *Yhteiskunnallisten arvojen ilmiöiden ja tarkoitusperien ymmärtäminen (T3-T6)* ja *Demokraattinen yhteiskunta (S2)*. Laaja-alaisen osaamisen taidoista vahvistetaan osallistumista, vaikuttamista ja kestäväen tulevaisuuden rakentamista (L7). Monialaisen oppimiskokonaisuuden suunnittelussa tämän teeman yhteydessä voidaan yhdistää yhteiskuntaoppia, historiaa, taideaineita sekä äidinkieltä.

Askel I: Tutustutaan kuntataloon

Tehtävän tavoitteena on tutustua kotikunnan kuntataloon luokasta käsin.

Tarvikkeet: muistiinpanovälineet, TVT-välineet tiedon etsimiseen

Aika: 1 ot

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Riippuen paikkakunnasta, voi olla hyvin todennäköistä, ettei oppilailla ole ollut mitään kosketusta kuntatalon kanssa. Opettaja voi esim. heijastaa kotikunnan kunnantalon kuvan kaikkien nähtäväksi. Lähdetään tunnistamaan kunnantaloa

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

(mitä on kuvassa?) ja käydään oppilaiden pohdinnan jälkeen keskustellen läpi, mitä kokemuksia oppilailla on kuntatalosta. Tai yksinkertaisesti lähdetään tutkimaan alueen kartasta, missä kuntatalo tarkalleen sijaitsee ja miten sinne voi kulkea.

Seuraavaksi oppilaat saavat itsenäisesti tai opettajan johdolla etsiä selityksiä kuntataloon liittyviin termeihin internetin avulla. Oppilaiden on tärkeä tutustua kuntatalon toiminnan rakenteeseen, ei niinkään muistaa, mitä termit tarkoittavat.

Kuntatalon palveluihin ja toimintaan tutustaan ryhmissä kuntatalon kotisivua tutkien. Jokainen ryhmä saa kotisivun yhden osa-alueen: asiantuntijapalvelut (millaisia asiantuntijoita kuntatalossa työskentelee ja millaisia palveluita he tarjoavat?), palvelualueet (mitä palvelualueita kotikunnassa tuetaan?, esimerkkejä projekteista), tietopankit ja tuotteet (mitä kuntatalossa tarjotaan kuntalaisille?) ja yhteystiedot (miten kuntataloon saa yhteyden ja keneen kuntatalossa voi ottaa yhteyttä?). Lopuksi käydään yhteisesti läpi oppilaiden löydöksiä ja keskustellaan siitä, mitä kunnantalossa oikein tehdään, keitä siellä on töissä ja ketkä kunnantaloa käyttävät.

Yks, kaks arvioimaan: Oppilasta rohkaistaan palautteen avulla kertomaan omista kokemuksistaan ja jakamaan tietoa. Arvioinnin kohteena ovat tiedon etsimisen ja esittämisen taidot sekä ryhmätyötaidot.

Oppilaan itsearvioinnin lomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

Yksilötehtävä:

Palauta mieleen seuraavia asioita:

- tiedätkö, missä kunnantalo sijaitsee, onko se iso rakennus?
- oletko käynyt kunnantalonsisällä ja miksi?
- mitä kaikkea kuntatalossa näit ja ketä tapasit?
- tiedätkö kunnantalonsisäisiä työntekijöitä?

Paritehtävä:

Mitä tarkoittavat sanat kunnanjohtaja, virkamies, asiantuntija, valtuusto, kunnanhallitus ja valtuutettu?

Ryhmätehtävä:

Etsikää tietoa kuntatalonsisäisestä toiminnasta internetistä kunnan kotisivuilta.

Kootaan löydökset ja keskustellaan yhteisesti siitä, mitä kaikkea kuntatalossa tehdään.

Askel II: Meidän kuntatalomme ja kunnanjohtajamme

Tavoitteena on tutustua tarkemmin kuntatalossa työskentelevien ihmisten tehtäviin ja päätöksenteon alkeisiin.

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

Tarvikkeet: muistiinpano-, piirustus- tai muut välineet valittavan vaihtoehdon mukaan

Aika: 1–2 ot

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Tehtävästä tulee monipuolisempi, jos vähintään luovan osuuden tekemiseen osallistuu useampi luokka. Silloin luokkien edustajat voivat perustaa yhdessä opettajien kanssa valintaraadin töiden parhaimmiston selvittämiseen.

Tehtävän voi yhdistää askeleen I tehtävän kanssa tai käyttää siellä esitettyä materiaalia tausta-aineistona. Oppilaiden kanssa pohditaan yhdessä kuntatalon rakennetta, ja mitä kaikkea siellä tehdään. Opettaja voi seuraavaksi kertoa kunnanjohtajasta, ja mitä kaikkea kunnanjohtajan työhön kuuluu.

Tehtävän luovan osuuden voi suorittaa monella eri tavalla ja opettaja voi yhdessä oppilaiden kanssa päättää, tekevätkö kaikki tehtävän samalla vai jokainen eri tavalla.

Tehtävä on myös mielekkäämpi, jos tiedetään, voiko oppilaiden töitä oikeasti esitellä kuntatalossa. Voi selvittää etukäteen, onko kuntatalossa mahdollista näyttelytilaa töille, mitä töiltä vaaditaan ja kuinka monta työtä voi esitellä. Tehtävän ohjeistusta voi muokata näiden tietojen perusteella. Oppilaat voivat esitellä töitä myös luokassa ja koulussa.

Yks, kaks arvioimaan: Tehtävässä korostuvat kuuntelu- ja päättelytaidot. Näkyvätkö ne oppilaan tuotoksessa? Arvioidaan luovuutta ja huolellisuutta. Palautteen avulla rohkaistaan oppilasta vaikuttamaan paremman tulevaisuuden puolesta.

Oppilaan itsearvioinnin lomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

TEHTÄVÄ OPPILAALLE

Missä sijaitsee meidän kunnan kuntatalomme? Mitä kaikkea siellä tehdään? Kuka on kunnanjohtajamme? Mitä hän tekee työkseen?

Yksilötehtävä:

Jokaisen kuntalaisen on hyvä tietää, miten kuntatalo palvelee ja vie kunnan asioita eteenpäin.

Seuraavaksi saat pohtia, miten johtaisit kuntaa kunnanjohtajana. Mitä päätöksiä voisit tehdä, jotta kunta olisi vielä mukavampi paikka kuntalaisille asua?

Kirjoita aiheesta kirjoitelma tai runo. Voit vaihtoehtoisesti myös piirtää kuvan tai tehdä sarjakuvan.

Ehdotetaan töistä parhaat näyttelyyn kuntataloon.

Askel III: Kunnantalo tutuksi – vierailukäynti

Tehtävän tavoitteena on tutustuttaa oppilaat kunnan tehtäviin konkreettisen vierailun avulla.

Tarvikkeet: muistiinpanovälineet, TVT-välineet tai kamera valokuvien ottamiseen
Aika: 1–3 ot (riippuen kuntatalon sijainnista ja vierailun pituudesta)

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Vaikka kunnantalo on julkinen rakennus, vierailu tulee varata ennalta. Opettajan tehtävä on valmistella vierailu sopivan henkilön kanssa. Mikäli kunnantalossa voi kulkea omin neuvoin, voi myös miettiä, tarvitaanko erillistä kunnantalon työntekijää oppaaksi vai voisiko opettaja ohjata vierailun itse. Tilojen sijainti ja aukiolo on varmistettava etukäteen. Mikäli ennen vierailua tehdään askeleiden I ja II tehtävät, nämä kannattaa sitoa vierailuun.

Tärkeää on, että oppilaat pääsevät katsomaan kunnantaloa sisältä: näkevät valtuustosalin, missä kunnanhallitus kokoontuu, mistä löytyy kunnanjohtajan työhuone, mitä eri osastoja kunnantalossa on. Näitä käydään katsomassa oikeasti ja jokaisen pisteen kohdalla pidetään pieni ”opetustuokio”.

Asioita on hyvä sitoa tietoihin, joita oppilaat ovat selvittäneet ennen vierailua. Vierailussa tärkeää ei ole se, että päästään oikeasti tapaamaan kaikkia kunnantalossa työskenteleviä/vaikuttavia henkilöitä. Hienoa toki on, jos oppilailla on mahdollisuus tavata edes yksi henkilö, esim. kunnanjohtaja työssään.

Kunnantalon vierailun voi purkaa esim. draamatehtävän avulla (”Minä kaupunginjohtajana vuonna 20XX”), jossa oppilaat saavat konstruoida oppimaansa erilaisin tuotoksin. Vierailun anti voidaan myös purkaa oppilaiden ottamien valokuvien avulla.

Yks, kaks arvioimaan: Palautteessa kiinnitetään huomiota oppilaan haluun selvittää asioita, kohteliaan käyttäytymiseen ja vastuullisuuteen.

Oppilaan itsearvioinnin lomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

Missä sijaitsee kuntamme kuntatalo? Mitä kaikkea siellä tehdään? Käydään vierailulla kuntatalossa ja selvitetään nämä asiat. Kunnantalossa vieraillaan esim. seuraavissa kohteissa: valtuustosalin, kunnanhallituksen istuntosali, kunnanjohtajan työhuone ja eri hallintokunnat (esim. liikunta, opetus, rakennusvalvonta).

Opastetulla kierroksella selvitetään seuraavat asiat:

- valtuustosalin koko, miten paikat on ryhmitelty?, kuka johtaa puhetta?, kuinka iso valtuusto on?, mistä ryhmistä valtuusto koostuu?, tuntee joku nimeltä tai henkilökohtaisesti jonkun valtuutetun?, mahdollisia muita asioita
- kunnanhallituksen istuntosalin koko, kuka johtaa puhetta?, millaisten ryhmien edustajia hallituksessa on?, minkä nimisiä?, mahdollisia muita asioita
- kunnanjohtajan työhuone, kuka on kunnanjohtaja?, mistä asioista (kaksi tärkeintä) kunnanjohtaja päättää?, millaista hänen työnsä on eli mistä hänen päivänsä koostuu?, onko paljon työkavereita?, mahdollisia muita asioita
- parin hallintokunnan, esim. opetustoimen ja vapaa-ajantoimen sijainti, työntekijät, mitä työtehtäviin kuuluu?, mahdollisia muita asioita
- tutustutaan myös esim. virastomestarin työpisteeseen ja käydään läpi virastomestarin työtehtäviä

Vierailun jälkeen luokassa esitetään tulokset ja keskustellaan yhdessä, mitä kaikkea saatiin selville.

2.3. Julkiset palvelut kotikunnassa -tehtäväpaketti

Tehtäväpaketin tarkoitus on selvittää oppilaiden kanssa kotikunnan julkisia palveluita. Oppilaat ymmärtävät myös palveluiden jakautumisen julkisiin ja yksityisiin sekä millaisia palveluiden käyttäjiä he itse ovat.

Tehtäväpaketti tukee erityisesti seuraavia yhteiskuntaopin tavoitteita ja sisältöjä: *Yhteiskunnallisten arvojen ilmiöiden ja tarkoitusperien ymmärtäminen (T3-T6), Arkielämä ja oman elämän hallinta (S1), Demokraattinen yhteiskunta (S2) sekä Taloudellinen toiminta (S4)*. Laaja-alaisen osaamisen taidoista vahvistetaan ajattelua ja oppimaan oppimista (L1), kulttuurista osaamista, vuorovaikutusta ja ilmaisua (L2), tieto- ja viestintäteknologian osaamista (L5) sekä työelämätaitoja ja yrittäjyyttä (L6). Monialaisen oppimiskokonaisuuden suunnittelussa tämän teeman yhteydessä voidaan yhdistää yhteiskuntaoppia ja monipuolisesti muita oppiaineita.

Askel I: Kotikunnan julkiset palvelut

Tehtävän tavoitteena on selvittää käsitteitä vero, julkinen palvelu ja yksityinen palvelu. Lisäksi oppilaat saavat tietoa kunnan perustehtävistä.

Tarvikkeet: kartta kotikunnasta, TVT-välineet
Aika: 1–2 ot

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Tutustutaan kuntaan alueena ja sen tarjoamiin palveluihin kartan avulla. Tehtävässä tarvittavia printtikarttoja saa monesta kunnasta tai kunnan kotisivuilta. Sähköiset karttapalvelut, kuten maps.google.fi, sopivat tehtävään hyvin, koska niissä on yleensä myös hyvin tietoa palveluista. Tavoite on ”hoksauttaa” oppilaat huomaamaan, kuinka paljon kunnalla ylipäänsä on palveluita, ja että ne on suunnattu eri ihmisille ja palvelut ovat ilmaisia/edullisia. Termeihin vero, julkinen palvelu ja yksityinen palvelu voidaan tutustua eri tavoin: oppilaat voivat hakea itse tietoa, voidaan keskustella opettajan johdolla tai annetaan selitys valmiiksi. Keskustelua voi syventää siten, että selvitetään vielä verovaroin tuotettujen palveluiden ideaa sekä kunnallista päätöksentekoa, eli miten palveluista kunnassa päätetään.

Oppilaiden selvitettyt asiat kootaan yhteisesti taululle. Palvelut jaetaan koonnissa julkisiin ja yksityisiin. Tärkeää on, että esille nousee useampia kunnan julkisesti ylläpitämiä kohteita:

- poliisi
- palolaitos
- urheilukenttä, uimahalli, liikuntahalli
- terveyskeskus, hammashoitola
- koulu
- päiväkot
- nuorisotalo
- jne.

Koonnissa voidaan huomata, että jotkut palvelut voivat olla sekä julkisia että yksityisiä, kuten lääkäripalvelut.

Yks, kaks arvioimaan: Tehtävässä korostuvat ryhmätyötaidot, tiedon etsiminen ja löytäminen. Palautteen avulla rohkaistaan oppilaita ottamaan selvää asioita omasta lähiympäristöstä.

Oppilaan itsearvioinnin lomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

Tarvitsemme erilaisia asioita, kuten vaikkapa lääkäriä, ruokaa tai hiustenleikkuuta. Lääkäri löytyy terveysasemalta, ruokaa ruokakaupasta ja hiustenleikkuun saa parturissa. Nämä kaikki ovat palveluita, joita ihmiset joko saavat ilmaiseksi tai joita he ostavat. Terveyskeskus on esimerkki kunnan tarjoamasta palvelusta, joka on joko täysin ilmainen tai hinnaltaan edullinen. Ruokakauppa sen sijaan on yksityinen palvelu, josta täytyy maksaa.

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

Ryhmätehtävä:

Tutkkaa kotikunnan karttaa. Löytyykö kartasta jokaisen ryhmän jäsenen koti? Asuttko lähekkäin vai kaukana toisistaan ja miten asutte (kerrostalossa, rivitalossa, omakotitalossa)?

Tämän jälkeen tutkitaan karttaa tarkemmin ja kirjataan ylös seuraavia asioita:

- Näyttääkö kunta kartassa isolta vai pieneltä? Onko esim. paljon asuinalueita, katuja jne.?
- Miten kunnassa liikutaan (bussi, auto, pyörä, jalkaisin, muita kulkuvälineitä)? Keksikää syitä, miksi kunnassa liikutaan tietyillä kulkuvälineillä.
- Etsikää kartasta tuttuja paikkoja: lähipäiväkot, tehdas, naapurikoulu, urheilukenttä, uimahalli, harrastuspaikka, paloasema, varikko, kauppa jne.
- Jakakaa löytämänne palvelut julkisiin ja yksityisiin. Pohtikaa, kuka niitä voisi käyttää? Mitä palveluita itse käytätte? Etsikää tarvittaessa lisätietoja internetistä.

Käykää keskustelua, keille kotikunnan palvelut ovat tarkoitettu? Löydättekö syitä, miksi kunta tarjoaa palveluita eri ihmisille? Mitä voisi tarkoittaa seuraava sanonta: "kunta on kaikkia kuntalaisia varten"?

Askel II: Kunnan palvelut – esimerkkinä meidän koulu

Tehtävän tavoitteena on tutustua kouluun ja sen sisältämiin julkisiin palveluihin.

Tarvikkeet: muistiinpanovälineet, TVT-välineet

Aika: 1 ot

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Mikäli oppilaat eivät ole suorittaneet askeleen I tehtävää, on hyvä perehtyä yhteisesti termeihin vero, julkinen palvelu ja yksityinen palvelu. Pohdintaa voi syventää siten, että selvitetään vielä verovaroin tuotettujen palveluiden ideaa sekä kunnallista päätöksentekoa, eli miten palveluista kunnassa päätetään.

Kysymyksiin löytyy vastauksia monesta lähteestä. Yksi hyvä lähde on kunnan kotisivut, toinen hyvä keino tiedonkeruuseen on haastatella asiantuntijoita, kuten opettajaa, rehtoria, keittäjää, siistijää – henkilöitä joille koulu on työpaikka. Oppilaat saivat itse suunnitella, miten he tekevät työnjaon ja mikä on paras tapa löytää vastaukset. Jokainen ryhmä saa selvitetäväksi yhden palvelun: opetuksen, ruokailun, kunnossapidon (siivous, talonmiespalvelut) ja terveydenhuollon.

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

Koonnin yhteydessä voidaan keskustella myös siitä, miten oppilaat itse arvostavat palveluiden maksuttomuutta. Toivoisivatko he lisää palveluita tai onko joku palvelu heidän mielestään turha.

Yks, kaks arvioimaan: Tehtävässä ovat tärkeällä sijalla ryhmätyötaidot, tiedon etsimisen ja esittämien taidot ja oma pohdinta. Palautteen avulla ohjataan oppilaat arvostamaan tarjolla olevia palveluita.

Oppilaan itsearvioinnin lomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

Kotikunnassa, jossa asutte, on paljon erilaisia palveluita. Osa palveluista on ilmaisia tai lähes ilmaisia eli julkisia palveluita. Tällaisesta palvelusta on esimerkkinä koulu. Koulu on kunnan tarjoama palvelu.

Ryhmätehtävä:

Jokainen ryhmä tutustuu yhteen koulussa tarjottavaan julkiseen palveluun: opetukseen, ruokailuun, kunnossapitoon (siivous, talonmiespalvelut) tai terveydenhuoltoon. Etsikää tietoa eri lähteistä (esim. kunnan ja koulun kotisivut) tai haastattelujen avulla ja vastatkaa seuraaviin kysymyksiin:

- keille palvelu on tarkoitettu?
- vaikka kunta maksaa palvelun, kuka palvelun suorittaa/tekee?
- mihin hallinnonalaan palvelu kuuluu kunnan organisaatiossa?
- mistä kunta saa rahat palvelun tarjoamiseen?
- miksi kunnalla on tällainen palvelu?
- kuka palvelusta päättää: tarjotaanko palvelu vai ei ja miten se tuotetaan?

Esitetään tulokset koko luokalle.

Askel III: Kunnan palvelut – case-esimerkki

Tehtävän tavoitteena on tutustua johonkin kunnan tuottamaan julkiseen palveluun ja tehdä sinne opintovierailu.

Tarvikkeet: TVT-välineet, muistiinpanovälineet, (muita välineitä ja tarvikkeita riippuen toteutustavasta)

Aika: 2–4 ot (riippuen vierailukohteen sijainnista)

TIETOPAKETTI JA ARVIOINTIAPUA OPETTAJALLE

Mikäli oppilaat eivät ole suorittaneet askeleen I tehtävää, on hyvä perehtyä yhteisesti termeihin vero, julkinen palvelu ja yksityinen palvelu. Pohdintaa voi syventää siten, että selvitetään vielä verovaroin tuotettujen palveluiden ideaa sekä kunnallista päätöksentekoa, eli miten palveluista kunnassa päätetään.

**YKS, KAKS
TOIMIMAAN!**

TYÖKALUJA YHTEISKUNNALLISTEN TEEMOJEN OPETTAMISEEN

Vierailukohteen voivat valita oppilaat tai opettaja tilanteen mukaan. Osa kohteista, kuten kirjasto tai uimahalli voivat olla tuttuja, mutta niiden toimintaan vaikuttavat seikat eivät. Vierailu voidaan sopia yhdessä oppilaiden kanssa ja voi olla tarpeen lähettää myös kysymykset, joihin halutaan vastaus, etukäteen.

Mikäli mahdollista, luokaan voi varata esitteitä tai muuta materiaalia kunnan julkisista palveluista.

Tehtävän voi koota yhteiseksi posteriksi siten, että oppilasparit esittävät vastauksen yhteen vierailun aikana esitettyyn kysymykseen ja kuvittavat sen valokuvalla/piirustuksella (liittyen kohteeseen, ei niinkään suoraan kysymykseen).

Yks, kaks arvioimaan: Tehtävässä korostuvat tiedonetsiminen, hyvä käytös vierailun aikana, yhteistyötaidot ja luovuus tulosten esittelyssä.

Oppilaan itsearvioinnin lomake www.opinkirjo.fi/ykskakstoimimaan

TEHTÄVÄ OPPILAILLE

Kotikunnassa, jossa asutte, on paljon erilaisia palveluita. Osa palveluista on ilmaisia tai lähes ilmaisia eli julkisia palveluita. Tällaisia julkisia, kunnan tarjoamia palveluita ovat mm. poliisi, palolaitos, vanhustentalo, päiväkot, lukio, kirjasto tai uimahalli.

Käydään vierailulla kunnan tarjoamassa julkisen palvelun kohteessa. Tutustutaan kohteeseen etukäteen esitteiden tai nettisivujen avulla. Vierailun aikana pyydetään kohteen esittelijältä vastaus seuraaviin kysymyksiin:

- keille palvelu on tarkoitettu?
- vaikka kunta maksaa palvelun, kuka palvelun suorittaa/tekee?
- mihin hallinnonalaan palvelu kuuluu kunnan organisaatiossa?
- mistä kunta saa rahat palvelun tarjoamiseen?
- kuinka paljon palveluun varataan vuosittain rahaa?
- miksi kunnalla on tällainen palvelu?
- kuka palvelusta päättää, eli tarjotaanko palvelu vai ei, entä se, miten palvelu tuotetaan?

Vierailun jälkeen kootaan vastaukset yhteiseen julisteeseen. Juliste voi olla esillä vanhempainillassa tai koulun käytävällä.

